

STUDIUL COSTURILOR DE PRODUCȚIE ÎN POMICULTURĂ

T. BAJURA,

doctor habilitat, conf. univ., IEFS

V. MLADINOI,

*doctor, Institutul științifico-practic
de horticultură și tehnologii alimentare*

I. VASILĂȘCU,

doctor, IEFS

M. PÎNTEA,

*doctor habilitat, Institutul științifico-practic
de horticultură și tehnologii alimentare*

Abstract: In the paper there are analyzed general fruit production and consumption during the last years. In the same time there are precised scientific arguments of standard costs regarding fruits cultivation of main trees and berries species, cultivated in the Republic of Moldova.

Key words: fruit, fruit trees species, cost of production.

Introducere

Pomicultura, ca una din ramurile principale ale agriculturii Republicii Moldova, ocupă un rol deosebit în economia țării. Ea constituie sursa principală de asigurare a industriei prelucrătoare cu materie primă, aprovizionare a populației cu fructe proaspete și satisfacere a cerințelor de export a producției pomicole.

În condițiile economiei de piață cu fluctuația esențială a prețurilor la componenții material-tehnici și energetici, utilizați la producția de fructe, îmbunătățirea calității, sporirea competitivității și eficienței economice a producției pomicole în mod decisiv depinde de raționalitatea consumului resurselor materiale, de muncă și financiare. În acest context mare importanță are elaborarea costurilor normate, științific argumentate privind producția de fructe în funcție de specii pomicole și categorii de gospodării.

Rezultate

Actualmente pomicultura Republicii Moldova se caracterizează astfel: suprafața plantațiilor pomicole și bacifere – 114,6 mii ha, din care plantații pe rod – 95,9 mii ha, recolta globală de fructe circa 308 mii t, producția medie – 3,2 t/ha. Ponderea plantațiilor pe rod constituie 83,7%. Structura plantațiilor pomicole pe grupe de specii este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Suprafața plantațiilor pomicele, recolta globală, producția medie și structura grupelor de specii pomicele cultivate în Republica Moldova (toate categoriile de gospodării) a. 2009

Speciile pomicele	Suprafața totală, mii ha	din care	Recolta globală totală, mii t	din care	Producția medie, t/ha	Ponderea speciei grupei de în % față de total
		plantații pe rod		de pe suprafața pe rod		
Sămînțoase	66,8	59,9	216,9	215,6	3,6	58,3
Sîmburoase	38,7	31,2	78,5	76,3	2,4	33,8
Nucifere	8	3,9	9,8	9,7	2,8	7
Bacifere	1,1	0,9	2,6	2,6	2,8	0,9
Total	114,6	95,9	307,8	304,2	3,2	100

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS.

Față de anii 1999-2000 suprafața plantațiilor pomicele s-a redus cu 26,4 mii ha. Recolta globală și producția medie, dimpotrivă, s-au majorat, respectiv cu 112.1 mii t și 1,67 t/ha [2].

Din suprafața totală de plantații pomicele de 114,6 mii ha 1,4 mii ha (sau 1,2%) aparțin sectorului public. De pe fiecare din 1,3 mii ha de livezi pe rod ale acestui sector s-a obținut câte 1,7 t/ha. Sectorului cu proprietate privată îi revin 113,2 mii ha (sau 98,8%). Cea mai răspândită specie este mărul, plantațiile căruia se extind pe 64,8 mii ha (56,5% din suprafața totală), urmat de prun respectiv 22 mii ha (19,2%) și de piersic – 7,4 mii ha (6,5%). Ponderea celorlalte specii variază în limitele 0,3% – 3,1%. După productivitate se evidențiază plantațiile de vișin (7,0 t/ha), păr (4,9 t/ha), gutui (4,8 t/ha), cireș și căpșun (câte 4,3 t/ha), măr (3,6 t/ha), cais (3,2 t/ha). Productivitatea plantațiilor de prun, piersic, coacăz, zmeură, și alte este sub nivelul producției medii pe țară – 3,2 t/ha.

În anii de restructurare și transformare a economiei țării în sectorul agrar, inclusiv în pomicultură s-a constituit un șir de forme noi de gospodărire, din care după modificările ulterioare efectuate, s-au manifestat cele mai viabile și eficiente:

- întreprinderi agricole – 43,7 mii ha (ceea ce constituie 38,6% din suprafața totală);
- gospodării țărănești (de fermieri) – 54,2 mii ha (47,8%);
- gospodării auxiliare și întovărășiri pomicele – 15,4 mii ha (13,6%);

De menționat, că ultimile două forme de gospodărire includ peste 20 mii de gospodării cu suprafețe de plantații mici, fapt care a contribuit sporirii esențiale a cererii de material săditor diversificat de către proprietari nu numai de soiuri autohtone dar și de soiuri introduse din selecția mondială (tabelul 2).

Astfel, conveierul de fructe proaspete poate fi lărgit semnificativ pentru toate speciile. Termenul de maturare a fructelor eșalonează recolta lor globală în spațiu și timp. Din acest punct de vedere cele mai favorabile condiții au fructele soiurilor precoce, care, de fapt, sunt primele fructe autohtone proaspete plasate pe piață locală, începând cu ultima decadă a lunii mai (cireși, căpșuni), continuând cu caise (decada a doua a lunii iunie – decada întâia a lunii august), pere, corcoduși, prune, piersic, etc. (iulie – septembrie – octombrie). S-au mărit suprafețele de livezi pentru soiurile de specii extratimpurii și timpurii de cais, cireș, piersic, măr etc. Continuă plantarea lărgită a plantațiilor de migdal și nuc.

Dintre soiurile străine, cultivate pe larg în republică, se pot nota: Idared, Golden delicios (măr), Stanley, Ciacanska lepotița (prun), Collins, Cardinal, Redhaven (piersic). Din speciile pomicele (gutui, migdal, cais, nuc, curmal de china, corn) cele mai adaptabile cu productivitate sporită și calitate înaltă a fructelor s-au manifestat soiurile locale create în ISPHTA.

Tabelul 2. Transformările cantitative și calitative ale sortimentului speciilor pomicele [4]

Grupa de specii	Numărul de soiuri omologate pentru anul		În 2011 soiuri admise pentru testare în condiții de producție
	1990	2011	
Sămânțoase (măr, păr, gutui) inclusiv:	32	84	37
soiuri de vară	7	14	-
soiuri de toamnă	7	23	-
soiuri de iarnă	18	47	-
Sîmburoase (prun, piersic, cais, cireș, vișin și alt.)	47	80	41
Nucifere (nuc, migdal)	7	26	34
Bacifere (căpșun, coacăz, zmeur)	8	10	8
Total soiuri	94	200	120

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Registrului Soiurilor de Plante al Republicii Moldova, 2011.

Varietățile formelor de gospodărire în pomicultură în condițiile economiei de piață cauzează existența plantațiilor pomicele cu mărimi de suprafață diferită. În acest context în procesul investigațiilor gospodăriile pomicele convențional au fost divizate în două categorii:

- gospodării mici – cu suprafața terenurilor agricole până la 3 ha;
- întreprinderi mari – cu suprafața terenurilor agricole de 3 ha și peste.

Consecințele crizei economice îndelungate, greșelile comise în perioada privatizării, nerespectarea tehnologiilor de producție, uzura fizică și morală a multor livezi, precum și impactul altor factori nefavorabili au contribuit stabilizării de fapt a productivității livezilor în ultimii ani la un nivel scăzut – de 3-4 t/ha. O atare situație în mare măsură este cauzată prin faptul, că de rând cu nerespectare a tehnologiilor de cultivare a plantelor pomicele investițiile în producție, care în mod decisiv influențează productivitatea plantațiilor, sunt modeste - circa 6 mii lei la 1 ha de livadă pe rod, ceea ce constituie numai 15-20% față de cele necesare. Deși în gospodăriile unor raioane din an în an aceste investiții se majorează, fapt, care se coordonează și cu rezultatele analizei dinamicii costurilor normate privind producția de fructe care denotă, că în condițiile economiei de piață, caracterizate cu fluctuația esențială a prețurilor la tehnică, materiale, chimicale, combustibil etc. tendința generală constă în creșterea permanentă a acestor costuri. Concluzia dată se referă la toate categoriile de gospodării: atât la întreprinderi mari cât și la gospodării mici. Însă costurile normate la întreprinderile mari sunt mai avansate față de cele din gospodăriile mici, deoarece în ultimile o bună parte de lucrări se efectuează de către proprietari și membrii familiilor lor, pe când în întreprinderile mari tot volumul de lucrări se efectuează de către muncitorii angajați (tabelul 3).

Astfel, conform datelor din tabel costul normal al fructelor de specii sămânțoase și sîmburoase în întreprinderile mari în ultimii patru ani în dependența de cultura pomicolă s-a mărit cu 25 – 72 lei/q, iar în gospodăriile mici cu 19 – 52 lei/q. Cea mai mare sporire se referă la culturile sîmburoase cu un volum considerabil de manoperă cum sunt cireșul, vișinul, caisul, De exemplu, costul normal al 1 q de cireși din întreprinderile mari s-a majorat cu 72 lei față de 52 lei în gospodăriile mici, costul aceeași cantități de vișini respectiv cu 69 lei și 48 lei etc.

Concomitent acest indicator la producția fructelor de specii sămânțoase de asemenea s-a mărit însă grație productivității mai înalte ale acestor plantații creșterea costurilor normate este mai lentă în comparație cu fructele culturilor sămburoase și constituie în întreprinderile mari 25 – 41 lei/q în comparație cu 19 – 32 lei/q în gospodăriile mici.

Analiza structurii costului normat de producție prunelor (prunului în structura speciilor pomicele îi revin circa 20% din suprafață totală de livezi pe țară, ocupând locul doi după măr) în dinamică (tabelul 4) denotă, că valorile acestui indicator în ultimii patru ani s-a mărit în medie în întreprinderile mari cu 8,63 lei/q, depășind indicatorul analogic de 7,42 lei/q din gospodăriile mici.

Analiza mai detaliată a componentelor compartimentului consumuri variabile confirmă că costul, calculat la 1 q de prune al îngrășămintelor și preparatelor chimice, utilizate în gospodăriile mici în medie pe patru ani respectiv cu 5,12 lei și 4,01 lei depășește indicatorii analogici din întreprinderile mari. Structura consumurilor de producție pe a. 2010 de asemenea confirmă această situație: ponderea componentelor nominalizați în gospodăriile mici constituie respectiv 12,88% și 10,51% față de 8,46% și 8,27% în întreprinderile mari, fapt care este cauzat de includerea în costul acestor chimicale a taxei pe valoare adăugată (TVA), de care întreprinderile mari sunt scutite. Ponderea lucrărilor mecanizate în întreprinderile mari constituie 15,64% față de 18,09% în gospodăriile mici, în care utilizarea tehnicii este mai costisitoare din cauza productivității ei mai reduse, consumului majorat de combustibil la o unitate de suprafață, ratei mai sporite de amortizare și deservire a tehnicii plus taxe pe valoare adăugată (TVA).

În structura compartimentului consumuri constante pentru ambele categorii de gospodării cea mai mare pondere revine utilizării plantațiilor pomicele ca mijloace fixe, care în întreprinderile mari constituie 26,8% în comparație cu 30,4% în gospodării mici.

Tabelul 3. Dinamica costurilor normate privind producția de fructe în funcție de specii pomicele și categorii de gospodărie (lei/q)

Denumirea produselor	Distanța de plantare	Producția medie, q/ha	Întreprinderi mari				Gospodării mici			
			Media pe anii 2007-2010	inclusiv pe anul		2010 în % față de 2007	Media pe anii 2007-2010	inclusiv pe anul		2010 în % față de 2007
				2007	2010			2007	2010	
Mere de iarnă (portaltoi de vigoare slabă)	3,5x1,5	200,00	383,91	171,59	212,32	123,74	295,40	138,39	157,01	113,45
Mere de iarnă (portaltoi de vigoare mijlocie)	5x3	80,00	505,04	232,15	272,89	117,55	467,70	218,48	249,21	114,10
Mere de vară (portaltoi de vigoare mijlocie)	5x3	70,00	532,76	244,66	282,10	115,30	567,33	299,54	267,79	89,40
Gutui	5x4	170,00	239,01	107,18	131,83	123,00	196,69	88,62	108,07	121,95
Prune	6x3	100,00	439,64	202,55	237,09	117,05	388,86	179,59	209,27	116,53
Piersici	6x5	70,00	563,90	260,67	303,23	116,33	453,15	216,45	236,70	109,40
Caise	6x4	60,00	770,89	356,70	414,19	116,12	631,89	294,55	337,34	114,53
Vișine	5x3	50,00	987,48	454,74	523,74	115,17	769,94	360,90	409,04	113,34
Cireșe	6x5	55,00	827,18	377,71	449,47	119,00	662,40	305,09	357,31	117,12
Nuci	8x8	15,00	1600,33	728,13	872,20	119,80	1333,40	594,47	738,93	124,30

Sursa: Întocmit în baza materialelor studiate și rapoartelor anuale pe anii 2007-2010.

Tabelul 4. Structura costului normat al prunelor în dinamică pentru anii 2007-2010 (distanța de plantare - 6x3m., producția medie 100 q/ha) (lei/q)

Specificarea	Întreprinderi mari					Gospodării mici				
	media pe anii 2007-2010	Inclusiv pe anul,		2010 în % față de 2007	Structura consumurilor 2010, %	media pe anii 2007-2010	Inclusiv pe anul,		2010 în % față de 2007	Structura consumurilor 2010, %
		2007	2010				2007	2010		
1. Consumuri variabile-total	111,87	101,87	133,30	130,85	56,22	123,61	102,04	130,81	128,20	62,51
inclusiv:										
1.1 Îngrășăminte	17,18	14,05	20,06	142,80	8,46	22,30	16,40	26,96	164,43	12,88
1.2 Preparate chimice	17,44	16,86	19,61	116,31	8,27	21,45	21,49	22,00	102,40	10,51
1.3 Materiale auxiliare	3,63	3,79	3,31	87,30	1,40	3,86	3,79	3,51	92,61	1,68
1.4 Operații mecanizate	29,69	27,12	37,08	136,72	15,64	36,21	27,38	37,86	138,30	18,09
1.5 Operații manuale	38,46	35,20	46,89	133,21	19,78	34,02	30,01	36,67	122,20	17,52
1.6 Alte consumuri variabile	5,47	4,85	6,35	130,92	2,68	3,58	2,97	3,81	128,30	1,82
2. Consumuri constante-total	91,75	91,03	92,50	101,61	39,01	76,16	73,03	73,36	100,45	35,05
inclusiv:										
2.1 Uzura mijloacelor fixe	63,58	63,58	63,58	100,00	26,82	62,38	63,58	63,58	93,50	30,38
2.2 Impozite și taxe	1,06	1,06	1,06	100,00	0,45	1,06	1,06	1,06	100,00	0,51
2.3 Plata de arendă	17,79	16,20	21,19	130,80	8,94	7,74	4,29	8,90	207,50	4,25
2.4 Alte consumuri constante	9,32	5,19	6,67	128,51	2,81	4,21	5,10	3,92	76,86	1,87
3. Consumuri directe-total	203,62	192,90	225,80	117,00	95,24	200,02	176,07	204,17	116,00	97,56
4. Consumuri indirecte	10,18	9,65	11,29	117,00	4,76	4,25	3,52	5,10	144,90	2,44
5. Costul normat	213,80	202,55	237,09	177,05	100,00	204,27	179,59	209,27	116,52	100,00

Sursa: Alcătuit pe baza materialelor studiate și rapoartelor anuale pe anii 2007-2010.

Măsurile întreprinse în ultimii ani privind ameliorarea situației în pomicultură, Concepția și Programul de dezvoltare durabilă a pomiculturii preconizează stabilizarea suprafeței plantațiilor pomicole la nivel de 100 mii ha, esențial intensificând producția, ceea ce va contribui la creșterea recoltei globale de fructe către a.2020 până la 980 mii t și transformarea pomiculturii într-o ramură înalt profitabilă [3].

Concluzii

Actualmente pomicultura Republicii Moldovei se caracterizează printr-o ameliorare lentă. Față de anii 1999-2000 în pomicultură:

- suprafață totală a plantațiilor pomicole s-a redus cu peste 26 mii ha;
- recolta globală de fructe s-a mărit cu 112 mii t;
- producția medie a plantațiilor a sporit cu 1,7 t/ha.

Se efectuează renovarea plantațiilor, permanent se modifică sortimentul pomicol etc.

Costurile normate privind producția de fructe în ultimii patru ani în toate categoriile de gospodării au tendința de creștere, deosebindu-se prin ritm mai lent în întreprinderile mari, scutite de taxe pe valori adăugate (TVA) la chimicale și com-

bustibil. În structura costurilor la ambele categorii de gospodării ponderea cheltuielilor privind componenții structurali, de asemenea, au tendința de creștere, mai avansată fiind la gospodăriile mici.

Bibliografie:

1. Bajura T., Mladinoi V., Vasilașcu I., și al. Tarife de cost în agricultură, Chișinău, 2010.
2. Mladinoi V., Dezvoltarea pomiculturii la începutul mileniului / Cercetări în pomicultură. Volumul 2, Chișinău, 2008, p. 48-55.
3. Rapcea M., Mladinoi V., Donica I., și al. Renovarea plantațiilor pomicole și eficiența economică în perspectivă / Cercetări în pomicultură, volumul 6, Chișinău, 2006, p.28-38.
4. Registrul soiurilor de plante al Republicii Moldova, Chișinău, 2011, Ediție oficială, 23 p.